

FAOS beretning

2011

De åbne
markeder
og den danske
model

FaOS

Forskningscenter for
Arbejdsmarkeds- og
Organisationsstudier

SOCIOLOGISK INSTITUT
KØBENHAVNS UNIVERSITET

FORORD

Forskning, formidling og undervisning er hjørnestene i FAOS' virke, ligesom det er tre hovedformål for universitetets virke. I foråret 2011 blev der gennemført en international evaluering af FAOS' forskning. Det skete som led i en samlet evaluering af Sociologisk Institut ved Københavns Universitet, som FAOS er tilknyttet. Evalueringen blev udarbejdet af to britiske og en norsk professor og bygger på en gennemgang af såvel publikationer som anden forskningsaktivitet, herunder bl.a. gennemførelse af ph.d.-forløb, konferencer, seminarer m.m. De tre udenlandske professorer var også på et todages besøg på instituttet, hvor forskere ved instituttet, herunder også FAOS' forskere, blev spurgt om deres forskning og arbejdssituation. Det var Det Samfundsvidenskabelige Fakultet, der havde taget initiativ til evalueringen.

FAOS' forskning fremhæves i evalueringen som værende blandt den 'bedste og mest innovative' på instituttet, bl.a. med den begrundelse at 'det omfangsrige arbejde', vi gennemfører, er et godt eksempel på 'brugbar og stringent forskning'. Endvidere peges der på, at FAOS repræsenterer en ekspertise, som kan hjælpe både instituttet og fakultetet med at udvikle forskning i en mere effektiv og produktiv retning.

Denne karakteristik af vores forskning var naturligvis meget tilfredsstillende for os alle på FAOS. Samtidig var det også en opmuntring til at arbejde videre i de spor, der er lagt. Vi er glade for, at forskningscenteret er blevet evalueret på lige fod med de øvrige forskere og forskningsgrupper ved Sociologisk Institut. I den sammenhæng kan det gode resultat ses som udtryk for, at vi har en finansieringsform, der gør det muligt at bedrive forskning af høj kvalitet.

Hele Sociologisk Institut fik en fin evaluering, hvilket også er vigtigt for et tilknyttet center som FAOS. Det er en markering af kvaliteten i den forskning, der generelt bedrives på instituttet.

Som det fremgår af også denne beretning, anvender vi ganske mange ressourcer på *formidling* af vores forskning. Det sker via vores hjemmeside, ved foredrag og oplæg, i form af udtalelser til diverse nyhedsmedier m.m. Et særligt initiativ i 2011 vedrørte vores nyhedsbrev. Vi lancerede FAOS information i 1996 og har udgivet det i stort set samme format siden. I 2011 besluttede vi derfor at relancere nyhedsbrevet. Vi gennemførte i efteråret en brugerundersøgelse, hvor vi modtog næsten 100 besvarelser, hvilket betyder, at mere end hver tredje læser gav sit besyv med. Tak for det! Besvarelserne gav os et billede af, hvordan vi kunne udvikle nyhedsbrevet. Fra 2012 udkommer FAOS information således i et opdateret layout og med nye indholdsmæssige elementer. Som noget helt nyt kommer nyhedsbrevet fremover også som e-paper, ved siden af den trykte version. Det var netop brugerundersøgelsen, der viste en stor interesse for at modtage nyhedsbrevet som e-paper. Denne elektroniske version giver mulighed for at koble nyhedsbrevet med FAOS' hjemmeside via links. For læseren betyder det, at langt flere informationer, om fx publikationer og lignende, bliver tilgængelige med et enkelt klik.

Universitetets tredje hovedformål er *undervisning*, der vel egentlig kan forstås som en særlig form for formidling af forskningen. FAOS' særlige finansieringsform betyder, at vi ikke underviser i samme omfang som mange andre universitetsansatte. Men i 2011 udbød vi – i lighed med de to foregående år – et kursus om insidere og outsiders i den danske model. Her underviste en lang række af FAOS' medarbejdere, og på baggrund af kurset blev FAOS' første fælles undervisningsbog udgivet sidst på året. Ligesom de foregående år var der deltagelse af medarbejdere fra arbejdsmarkedsorganisationer, ministerier m.m.

Som noget nyt skal FAOS' adjunkter fra 2011 – i lighed med andre adjunkter på universitetet – igennem et såkaldt adjunktpædagogikum. Dette forløb indebærer både, at adjunkten modtager undervisningsvejledning og selv skal undervise. Således udbød Anna Ilsøe fra FAOS i 2011 kurset 'Den danske model i praksis – forhandling, samarbejde og arbejdsorganisering på danske virksomheder'. Dertil kommer kurset 'Den danske model', som udbydes i foråret 2012, også ved Anna Ilsøe. Dette øger FAOS' undervisningsudbud, og vi kan konstatere, at kurserne får endog meget stor søgning, ikke mindst fra ansatte i arbejdsmarkedsorganisationer, ministerier og styrelser. Det vil dog ikke forandre, at vores hovedvægt også de kommende år vil ligge på universitetets to andre hovedformål: forskning og formidling.

Beretningen her gennemgår FAOS' aktiviteter i 2011 både inden for forskning, formidling og undervisning. Finansieringen af FAOS' forskningsvirksomhed i programperioden 2009-2013 er først og fremmest sikret gennem en programbevilling fra Industriens Uddannelses- og Samarbejdsfond, Dansk Arbejdsgiverforening, LO, Bygge- og Anlægsbranchens Uddannelsesfond og Beskæftigelsesministeriet. Denne femårige finansiering er fundamentet for FAOS' forskningsvirke. Hertil kom i 2011 en række større og mindre projektfinsieringer. Vi vil gerne benytte lejligheden til at takke alle for denne støtte til FAOS' forskningsvirksomhed. Vi vil også gerne takke Det Samfundsvidenskabelige Fakultet og Sociologisk Institut ved Københavns Universitet for det fortsat gode samarbejde.

København, marts 2012

Søren Kaj Andersen
centerleder, lektor, ph.d.

Mikkel Mailand
forskningsleder, lektor, ph.d.

Forord	1
Indholdsfortegnelse	3
1. Beretning for FAOS' forskningsvirksomhed 2011	5
Forskningsområde 1: De politiske systemer, parterne og reguleringen	7
Forskningsområde 2: Arbejdskraftmangel og arbejdsmarkedsinklusion	11
Forskningsområde 3: Mod nye balancer mellem fleksibilitet og sikkerhed	12
Forskningsområde 4: Nye ejerskabs-, samarbejds- og reguleringsformer	15
EIRO og ERM	17
2. Økonomi og bemanding	18
3. Om FAOS	20
4. Publikationer 2011	23

1 BERETNING FOR FAOS' FORSKNINGS- VIRKSOMHED 2011

2011 var tredje år i FAOS' arbejde med det femårige forskningsprogram *De åbne markeder og den danske model*. Forskningsprogrammet er primært finansieret af Industriens Uddannelses- og Samarbejdsfond (CO-industri og DI), Dansk Arbejdsgiverforening, Beskæftigelsesministeriet, Landsorganisationen i Danmark og Bygge- og Anlægsbranchens Uddannelsesfond (Dansk Byggeri og 3F).

FAOS har i 2011 fortsat prioriteret at organisere eksterne aktiviteter som arrangementer og undervisning. Sådanne aktiviteter giver os mulighed for at præsentere vores forskning, samtidig med at en række eksterne parter – studerende, andre forskere, organisationsrepræsentanter mv. – kan udveksle og diskutere synspunkter om emner inden for FAOS' forskningsområder. Særligt undervisning har stået centralt i 2011 – således udbød vi ud over det tilbagevendende kursus om insidere og outsiders på det danske arbejdsmarked også et nyt kursus om den danske model i praksis på virksomhedsniveau (se nedenfor).

I efteråret afholdt FAOS et *arrangement* i tilknytning til et af de projekter, der er sat i søen i denne programperiode. På eftermiddagsseminaret *Atypiske og prækære ansættelser – fagbevægelsens strategier* præsenterede Mikkel Mailand og Trine P. Larsen fra FAOS resultater fra den danske del af det EU-finansierede projekt *Bargaining for Social Rights*. Baggrunden for projektet er, at andelen af beskæftigede i ordinære fuldtidsstillinger – i hvert fald i nogle lande – er faldende, og som følge heraf er der i de senere år kommet mere fokus på andre former for ansættelser, såkaldte atypiske ansættelser. Eksempler på atypiske ansættelser er bureauvikarer, tidsbegrænset ansatte samt visse former for deltidsansatte og selvstændige. Projektet tegner et billede af omfanget af de atypiske ansættelser, diskuterer i hvilket omfang disse kan ses som prækære (usikre) ansættelser samt beskriver de nationale fagbevægelsers strategier for at forbedre forholdene for de lønmodtagere, som arbejder under denne type ansættelser. Ud over Danmark fokuserer projektet også på Holland, Italien, Slovakiet, Spanien og Storbritannien. FAOS-seminaret fandt sted den 26. oktober, og ca. 60 deltagere mødte op. Efter de faglige præsentationer var der paneldebat med repræsentanter fra arbejdsmarkedets parter – DA, LO og FOA.

FAOS har gennem mange år udbudt *undervisning* i arbejdsmarkedsforhold på Københavns Universitet. I 2006 udbød vi for første gang undervisning ikke blot til studerende på universitetet, men også til praktikere inden for feltet – det vil sige organisationsfolk, embedsmænd i ministerier og lignende. Denne ordning har vi fortsat lige siden. Som de to foregående år udbød FAOS i efterårssemestret 2011 kursusrækken *Insidere og outsiders – den danske models rækkevidde*. Kurset tiltrak 40 deltagere, hvoraf en tredjedel var praktikere. I efteråret udbød FAOS også en anden kursusrække. Anna Ilsøe fra FAOS stod bag kurset *Den danske model i praksis – forhandling, samarbejde og arbejdsorganisering på danske virksomheder*, der med fokus på den private sektor belyste, hvordan den danske model fungerer i praksis ude på den enkelte virksomhed. Det var første gang, FAOS udbød dette kursus, og med 25 deltagere og en ligelig fordeling mellem praktikere og studerende kom kurset godt fra start.

Ser vi på vores *skriftlige produktion*, har FAOS' samlede publicering i 2011 været 37 publikationer. Fordelingen var i 2011 5 publikationer i kategorien bøger og rapporter (4 i 2010), 5 forskningsnotater (11 i 2010), 19 videnskabelige artikler (14 i 2010) og 8 artikler i øvrigt (12 i 2010). En kategori, vi – som mange andre forskningsmiljøer – har prioriteret højere i de senere år, er internationalt anerkendte tidskrifter (der tæller med under videnskabelige artikler). Her kan vi konstatere, at det i

2011 desværre kun lykkedes at få offentliggjort to artikler i de internationalt anerkendte tidsskrifter med 'peer review' (mod fire i 2010). Antallet af alle videnskabelige artikler er dog markant højere i 2011 end i 2010.

Hjemmesiden er på mange måder FAOS' vindue til omverdenen. Forsiden indeholder forskningsnyheder i form af omtaler af vores nye publikationer samt en oversigt over kommende arrangementer og undervisning. Fra forsiden er der også indgange til temaer som for eksempel igangværende overenskomstforhandlinger, og man kan tilmelde sig FAOS' mailingliste og modtage nyhedsmails, når der udgives nye publikationer mv. I efteråret 2009 lancerede vi en ny version af faos.dk. Et af vores mål var at udvikle hjemmesiden i retning af overskuelige og ensartede sider, en enkel struktur i venstremenuen og en vis mængde interaktiv grafik, hvilket skulle forbedre brugervenligheden og navigationsmulighederne. Denne målsætning står fortsat centralt og fungerer som rettesnor for vores arbejde med hjemmesiden. Et vigtigt element på hjemmesiden er før som nu boksen FAOS i medierne, som opdateres dagligt. Her ligger links til aviser, radio, tv eller andre medier, hvor FAOS' forskere optræder. En anden vigtig del af hjemmesiden – og en af de meste besøgte sider – er vores OK-temaside, som opdateres med resumeer, relevante links, analyser og fakta om overenskomstforhandlingerne. Samlet set har der i 2011 været 51.789 besøg på faos.dk – det var et gennemsnit på 4.316 besøg pr. måned og lidt flere end i 2010. Generelt er besøgstallet højere i vinterhalvåret, hvor det månedlige gennemsnit typisk ligger tæt på eller over 5.000. De foregående år har man kunnet spore en lignende tendens, hvilket formentlig skyldes de tilbagevendende overenskomstforhandlinger. Således fulgte vi også forhandlingerne i den offentlige sektor fra efteråret 2010 og frem til afslutningen på forhandlingerne i foråret 2011.

Et andet vigtigt forum for FAOS' formidling er vores nyhedsbrev, *FAOS information*. FAOS information udkommer tre gange om året og består bl.a. af artikler om vores seneste forskning – herunder beskrivelser af nye publikationer/projekter – samt beretninger fra og omtaler af interessante seminarer og konferencer i Danmark eller udlandet. Derudover præsenterer vi med jævne mellemrum nye medarbejdere, de seneste besøgstal fra hjemmesiden og lignende. Nyhedsbrevet trykkes i mellem 300 og 400 eksemplarer og ligger også på hjemmesiden. I 2011 var det 15 år siden, det første nummer af FAOS information udkom, og vi besluttede, at det var tid til at 'ryste posen' og høre læsernes mening om nyhedsbrevet. Alle modtagere af FAOS information fik således tilsendt et elektronisk spørgeskema, og mere end hver tredje gav sit besyv med. Besvarelserne har givet os et pejlemærke for, hvor vi skal hen med nyhedsbrevet, og på den baggrund udsender vi fra 2012 en ny version af FAOS information.

Af *andre formidlingsaktiviteter* kan nævnes, at vi i 2011 samlet set holdt godt og vel 50 oplæg og foredrag for bl.a. arbejdsmarkedsorganisationer og offentlige myndigheder samt ved konferencer, herhjemme såvel som i udlandet. FAOS' ansatte deltager i vidt omfang i den offentlige debat, som det fremgår af boksen FAOS i medierne på vores hjemmeside. Ca. 180 presseomtaler af FAOS – eller en af FAOS' ansatte – blev det til i 2011. Desuden var FAOS i 2011 vært for udenlandske forskere, journalister, offentlige myndigheder og arbejdsmarkedsorganisationer, der var på studietur i Danmark. Endelig har FAOS-ansatte i løbet af året fungeret som 'peer reviewere' på videnskabelige artikler, ligesom vi har taget del i forskellige andre former for redaktionsarbejde på tidsskrifter mv.

I det følgende skal *forskningsarbejdet* i 2011 gennemgås med udgangspunkt i forskningsprogrammets fire forskningsområder: A) *De politiske systemer, parterne og re-*

guleringen, B) Arbejdskraftmangel og arbejdsmarkedsinklusion, C) Mod nye balancer mellem fleksibilitet og sikkerhed og D) Nye ejerskabs-, samarbejds- og reguleringsformer. Gennemgangen tager udgangspunkt i publikationer. Når der under et forskningsområde eller et projektemne ikke er nævnt publikationer, betyder det ikke nødvendigvis, at der ikke har været aktivitet i forbindelse med forskningsområdet/projektemnet, men blot at disse aktiviteter endnu ikke har udmøntet sig i publikationer.

Et overordnet formål med forskningsprogrammet er at belyse, hvordan balancen mellem fleksibilitet og sikkerhed i arbejdsmarkedsreguleringen udvikler sig – og hvordan den bliver påvirket af den finansielle krise. Her vil de stadig mere åbne markeder spille en rolle. Inden for EU-samarbejdet er der blevet sat fokus på udviklingen af det indre marked for serviceydelser. Og med vedtagelsen af EU's servicedirektiv blev der fra 2009 udvidede muligheder for at levere tjenesteydelser på tværs af EU-landenes grænser. Udvidelsen af EU med de øst- og centraleuropæiske lande satte sammen med den økonomiske højkonjunktur gang i mobiliteten mellem EU-landene, og mange østeuropæere er taget vestpå for at arbejde.

Vi må antage, at danske virksomheder bliver udsat for stadig større international konkurrence. Forskellige former for udenlandsk ejerskab af virksomheder vil også i stigende grad præge virksomhederne og påvirke medarbejder/ledelses-relationer og mulighederne for at skabe balancerede løsninger i reguleringen af vilkårene på de enkelte virksomheder. Vil det være muligt ikke bare at fastholde, men også udvikle flexicurity-tilgangen til arbejdsmarkedsreguleringen under de forværrede økonomiske konjunkturer? Og hvad vil den konjunkturrelle udvikling have af betydning for omfanget af arbejdsmigrationen?

Et væsentligt karakteristikon ved den danske model er den høje organiseringsgrad på lønmodtagersiden. I dag finder organiseringen af lønmodtagere og arbejdsgivere sted på et mere åbent marked, efter at Menneskerettighedsdomstolen i 2006 afviste brugen af eksklusivaftaler. Det har udfordret enhedsfagbevægelsen samtidig med, at bl.a. den kristelige organisering af både lønmodtagere og arbejdsgivere har fået flere medlemmer. Hertil kommer, at stadig flere lønmodtagere vælger at stå helt uden for de faglige organisationer. Hvilke konsekvenser kan denne udvikling vise sig at få?

Parallelt til FAOS' to foregående forskningsprogrammer er det også i dette forskningsprogram en antagelse, at den danske model bevæger sig i retning af et multiveaureguleret system, der afspejler den kompleksitet, som præger dagens og fremtidens arbejdsmarked.

Forskningsområde 1: De politiske systemer, parterne og reguleringen

Forskningsområde 1: De politiske systemer, parterne og reguleringen

Flere forhold påvirker den danske model på det overnationale niveau. Det gælder både juridisk bindende og ikke-bindende former for europæisk regulering, og det gælder arbejdsmigration. På nationalt niveau er det de tilbagevendende overenskomstfornyelser, den danske model mere generelt og modellens samspil med det politisk-administrative system, der er i fokus under dette forskningsområde. På det lokale niveau står det virksomhedsbaserede aftalesystem centralt.

Som foregående år har vi i 2011 fulgt overenskomstforhandlingerne – dels sidste fase af forhandlingerne i den offentlige sektor 2011, dels optakten til forhandlingerne i den private sektor 2012. I februar 2011 publicerede Jesper Due og Jørgen Steen Madsen forskningsnotat nr. 117, OK 2011. *Det klassiske kompromis på det statslige område, og analyseartiklen OK 2011. Kompromiskunst: Alle tabte og alle vandt,*

som blev bragt i Politiken. I foråret udarbejdede samme forfattere plus Nana Wesley Hansen artiklen *OK 2011. Afstemningsprocedure vedrørende de indgåede forlig i det offentlige aftalesystem* om afslutningen på forhandlingerne i den offentlige sektor. Også relateret til overenskomstforhandlingerne i den offentlige sektor 2011 var artiklen *Lokal løndannelse i den offentlige sektor i Sverige* af Mikkel Mailand. Artiklen beskriver det svenske system med decentral løndannelse.

I forbindelse med opstarten på forhandlingerne i den private sektor 2012 er forskningsnotat nr. 120, *Snævre forligsmuligheder på et presset arbejdsmarked*, udarbejdet af Søren Kaj Andersen. Her beskrives væsentlige forhold i relationerne mellem de forhandlende organisationer, og forventningerne til forhandlingerne ridses op. Overenskomstforhandlingerne i den private sektor 2010 var emne for artiklen *Bargaining in the crisis – a comparison of the 2010 collective bargaining round in the Danish and Swedish manufacturing sectors*. Artiklen er skrevet af Christian Lyhne Ibsen, Jørgen Steen Madsen, Søren Kaj Andersen og Jesper Due. Den blev bragt i det internationale tidsskrift *Transfer: European Review of Labour and Research* i august 2011.

I november 2011 blev essayet *Hvorfor gå på Uni, når man kan spise sin madpakke derhjemme?* udgivet. Essayet omhandler Jesper Due og Jørgen Steen Madsens forskningsarbejde gennem 40 år. I essayet går de to professorer bag om deres egen forskning og indvier læseren i de tanker og refleksioner, der har givet retning og sammenhæng til deres arbejde. Centralt står blandt andet betegnelsen 'den danske model', som Jesper og Jørgen udviklede til at karakterisere det særlige system for regulering af løn- og arbejdsvilkår på arbejdsmarkedet, der foregår gennem aftaler mellem parterne.

Under dette forskningsområde hører også artiklen *Challenging Scandinavian employment relations: the effects of new public management reforms* forfattet af Christian Lyhne Ibsen, Trine P. Larsen, Jørgen Steen Madsen og Jesper Due. Artiklen undersøger New Public Management-inspirerede reformers indvirkning på arbejdsmarkedsforhold i den offentlige sektor i Danmark, Norge og Sverige. Den blev bragt i *The International Journal of Human Resource Management* i juni 2011.

Projekterne 1:

Arbejdsmarkedsorganisationerne – medlemsudvikling og strukturtilpasning

Fagbevægelsen og a-kasserne mister medlemmer til den kristelige fagbevægelse, samtidig med at et stigende antal lønmodtagere vælger at stå uden for de faglige organisationer. Det faldende medlemstal betyder bl.a., at der i stigende grad kan sættes spørgsmålstegn ved enhedsfagbevægelsens legitimitet.

LO's medlemsforbund ligger i stigende grad i konkurrence om lønmodtagerne med alternative a-kasser og fagforeninger, de såkaldte gule fagforeninger, som sjældent er overenskomtbærende. Men hvem er det, der organiserer sig – eller ikke organiserer sig? Hvem melder sig ind i de gule fagforeninger? Og er der samme tendenser i de andre nordiske lande? Disse spørgsmål står centralt i rapporten *Hvem organiserer sig? Forklaringer på medlemskab af fagforeninger og a-kasser*, som er udarbejdet af Christian Lyhne Ibsen, Jørgen Steen Madsen og Jesper Due. Rapporten blev udgivet i LO-dokumentation nr. 3, november 2011. De tre forfattere står også bag to artikler om organisationsgrad og a-kasser, *A-kassernes medlemstal faldt med 10.000 i 2010* og *Fald i organisationsgrad fortsætter*, som blev publiceret på FAOS' hjemmeside i henholdsvis februar og maj måned.

Jesper Due og Jørgen Steen Madsen skrev forskningsnotat nr. 119, *LO og fremtiden*

for den danske model. En vurdering af udfordringer og omverdensbetingelser for LO's udvikling, som udgør et bidrag til den diskussion, der foregår i LO om hovedorganisationens fremtidige rolle. Forskningsnotatet blev offentliggjort som et bilag til en rapport fra LO's kongresudvalg op til LO-kongressen 2011, der blev afholdt den 30. oktober. I tillæg til notatet udarbejdede de to forfattere også analyseartiklen *Indflydelse. LO er svækket, men ikke slået*, der blev publiceret i Politiken.

Projektemne 2:

Politisering af den danske model – hvordan stiller det parterne?

Tidligere tiders relativt skarpe opdeling mellem statens og arbejdsmarkedets parter reguleringskompetencer er under opløsning. Den stigende indholdsmæssige bredde i overenskomsterne og hovedorganisationernes opprioritering af velfærdsrelaterede spørgsmål er blandt årsagerne hertil. Aktørerne i det politisk-administrative system har i stigende grad blandet sig i overenskomstforhandlingerne – det kan ses som en konsekvens af de flere velfærdsorienterede emner i overenskomsterne, men det rejser også spørgsmålet om, hvorvidt der generelt er en større politisk tilbøjelighed til at ignorere parternes selvregulering.

Inden for dette projektemne følges udviklingen i arbejdsdelingen, og der opstilles scenarier for den fremtidige udvikling: Er det lykkedes at skabe enighed om nye arbejdsdelinger mellem staten og parterne? Har den organisatoriske svækkelse af arbejdsmarkedets parter, særligt på lønmodtagersiden, allerede øget det politiske systems incitament til at inddrage flere områder i den politiske regulering – eller vil dette problem opstå på længere sigt?

I tilknytning til dette projektemne har Mikkel Mailand skrevet artiklen *Trepartssamarbejdet gennem tiderne – hvordan, hvornår og hvilke udfordringer*, der belyser udviklingen i trepartssamarbejdet i Danmark op til de trepartsforhandlinger, der finder sted i foråret 2012 efter forhandlingerne om nye overenskomster. Artiklen argumenterer for, at det overlap mellem lovgivning og overenskomster, der har udviklet sig i de senere årtier, medfører, at også trepartssamarbejde og overenskomstforhandlinger emnemæssigt i stigende grad overlapper. Artiklen blev publiceret på FAOS' hjemmeside.

Mikkel Mailand står også bag et antologi-bidrag, *Change and Continuity in Danish and Norwegian Capitalism: Corporatism and Beyond*, som undersøger korporatisme i Danmark og Norge gennem en komparativ analyse af staten og udviklingen af kapitalisme i de to lande. Antologien af Uwe Becker (red.) blev udgivet af Amsterdam University Press, 2011.

Projektemne 3:

Den danske model og virksomhederne – udfyldning af rammeoverenskomsterne

Den øgede bredde i overenskomsterne betyder sammen med decentraliseringen, at mange og meget forskelligartede overenskomstforhold skal udfyldes via lokalaftaler på virksomhederne. Det giver på den ene side mulighed for, at parterne selv kan aftale sig frem til og tilrettelægge ordninger, der er tilpasset de lokale forhold. Men på den anden side betyder det også, at der kan være betydelige forskelle på forholdene på virksomheder inden for samme område og branche.

Helt overordnet vil analyserne inden for dette projektemne forholde sig til konsekvenserne for partssamarbejdet, herunder om udviklingen har ført til en styrkelse af partssystemet. Centralt står spørgsmålene: Hvordan bruger parterne lokalt nye muligheder i overenskomsterne? Er der andre reguleringsformer, der er barrierer for

anvendelsen af elementer i overenskomsterne, fx EU-regulering? Og er der grupper, som bliver udelukket fra at bruge mulighederne lokalt?

Efter to års forgæves forsøg på at nå til enighed om en ny overenskomst indledte PROSA's medlemmer i sommeren 2011 en strejke på it-virksomheden CSC. I analyseartiklen *Strejke. CSC sætter den danske model på prøve* ser Anna Ilsoe nærmere på baggrunden for konflikten samt dens mulige konsekvenser for den danske aftalemødel. Analysen blev bragt i Politiken.

Projektet 4:

Den europæiske arbejdsmarkedsintegration – påvirkning og drivkræfter

Siden midten af 1990'erne har en del studier, både herhjemme og i udlandet, analyseret EU-reguleringens påvirkning af medlemsstaterne. De fleste af disse analyser har fokuseret på de forskellige reguleringstyper hver for sig. Men hvad er den samlede effekt af den europæiske regulering på de nationale arbejdsmarkedsmodeller, herunder den danske? I hvilket omfang er der sket en konvergens mellem modellerne, og i hvilket omfang er der tale om status quo eller udvikling af nye forskelligheder mellem modellerne?

Der er sat nye rammer for de nationale arbejdsmarkeder inden for EU med det europæiske fokus på videreudviklingen af et fællesmarked for service og tjenesteydelser og med EU-udvidelsen mod øst. Projektet drejer sig også om disse drivkræfter bag arbejdsmarkedsreguleringen og arbejdsmarkedsintegrationen.

I 2010 blev projektet *Slowing Down Social Europe?* igangsæt, og det står fortsat centralt i 2011. Projektet har til formål at analysere indholdet i og vægten mellem forskellige reguleringstyper med fokus på områderne medindflydelse, beskæftigelse, familie/arbejdsliv og mobilitet. Mikkel Mailand har i 2011 udarbejdet forskningsnotat nr. 118 om beskæftigelsesområdet, *Slowing down Social Europe? The role of coalitions and decision-making arenas. The employment policy area*, samt et conference-paper, *Slowing down Social Europe? The role of coalitions in the struggles over work and employment regulation*, som analyserer beslutningsprocessen bag nyere europæisk regulering af arbejds- og beskæftigelsesrelaterede områder. Paperet blev præsenteret ved en international conference i Barcelona, juni 2011.

Projektet 5:

Den danske models randområder – den ufuldstændige dæknings følgeproblemer

Det forhold, at omkring 20 procent af de danske lønmodtagere ikke er dækket af en kollektiv overenskomst, er en udfordring for den danske model. Denne udfordring bliver ikke mindre af, at flere og flere velfærdsgoder tilvejebringes gennem overenskomsterne. Stigning i arbejdsmigration og i antallet af enkeltmandsfirmaer samt en markant udvikling i antallet af vikarer har yderligere sat fokus på denne udfordring.

Fokus i projektet ligger på brancher (fx industrien, bygge- og anlæg, hotel og restauration, det kreative arbejdsmarked, universiteter, kultursektoren) såvel som på ansættelsestyper (vikarer, andre typer af midlertidigt ansatte, løntilskudsjob, konsulenter). I 2011 udkom FAOS-antologien *Insidere og outsiders – den danske models rækkevidde*, som i de enkelte kapitler undersøger forskellige medarbejdergruppers organisationsprocent og overenskomstdækning, samt hvilken betydning disse kerneparametre i den danske arbejdsmarkedsmodel har for medarbejdergruppernes løn og arbejdsvilkår. Antologien er redigeret af Trine P. Larsen og udgivet ved Djøfs forlag. Den indeholder følgende bidrag: *Den danske model og dens insidere og outsiders* af

Trine P. Larsen, *Fra dobbeltmedlemskab til dobbelt fravalg. Den voksende outsider-gruppe i den danske model* af Christian Lyhne Ibsen, Jørgen Steen Madsen og Jesper Due, *De uorganiserede og 'de gule' – outsiders med stadig større betydning for samarbejdet på arbejdspladserne* af Steen E. Navrbjerg og Trine P. Larsen, *Nye arbejds-migranter på det danske arbejdsmarked* af Nana Wesley Hansen og Jens Arnholtz, *De ikke-vestlige indvandrere og efterkommere – mod inklusion i modellen eller kun på arbejdsmarkedet?* af Mikkel Mailand, *Vikarer inden for og uden for den danske model* af Søren Kaj Andersen og Rasmus Karkov, *Tidsbegrænset ansatte og deltidsansatte – outsiders med rettigheder* af Trine P. Larsen og Steen E. Navrbjerg, *At være eller ikke være. Kunstnerens placering på det danske arbejdsmarked* af Carsten Jørgensen og Maria Da Paz Campos Lima fra Lisbon University Institute samt *Insidere og outsiders – en udfordring for den danske model?* af Trine P. Larsen.

Insider/outsider-begrebet var også omdrejningspunkt for FAOS' kursusrække *Insidere og outsiders – den danske models rækkevidde* (se ovenfor), som i efterårssemesteret 2011 blev udbudt for tredje år i træk. Kurset bestod af 12 lektioner og præsenterede empiri og teori om, hvordan den danske model i større eller mindre grad skaber outsiders på det danske arbejdsmarked.

I tilknytning til EU-projektet *Bargaining for Social Rights*, der analyserer fagfor-ningers strategier i forhold til atypiske og prekære ansættelser, har Mikkel Mailand og Trine P. Larsen udarbejdet forskningsnotat nr. 121, *Trade unions and precarious work – Danish country report to the BARSORI-project*. Samme emne var i fokus ved FAOS-seminaret *Atypiske og prekære ansættelser – fagbevægelsens strategier*, der blev afholdt i oktober 2011 (se ovenfor).

Forskningsområde 2: Arbejdskraftmangel og arbejdsmarkedsinklusion

Forskningsområde 2: Arbejdskraftmangel og arbejdsmarkedsinklusion

Den demografiske udvikling betyder, at Danmark sammen med størstedelen af de andre europæiske lande får stigende problemer med at skaffe tilstrækkelig med kvalificeret arbejdskraft. Samtidig er der fortsat store grupper i den arbejdsdygtige alder, der har en løs eller slet ingen tilknytning til arbejdsmarkedet – det gælder bl.a. for de gamle migrantgrupper, der siden 1960'erne er kommet hertil.

På EU-niveauet spiller direktiv- og anden regulering af det indre marked samt domstolsafgørelser en særlig rolle for dette forskningsområde. I forhold til den danske regulering inddrages eksisterende og nye bestemmelser i overenskomsterne, der særligt omhandler migranternes vilkår, ligesom den beskæftigelsespolitiske lovgivning og andre arbejdskraftrelaterede tiltag står centralt. Endvidere fokuseres der på virksomhedernes rekruttering af udenlandsk arbejdskraft via netværk, vikarbureauer og andre kanaler, men også arbejdsmarkedets parters rolle i lokale og regionale fora er genstand for analyse.

I tilknytning til dette forskningsområde har Mikkel Mailand skrevet bidraget *The role of skills from worklessness to sustainable employment with progression – Denmark* til en større forskningsrapport. Rapporten belyser gennem det danske og tre andre nationale case-studier, hvad der er karakteristisk for lavtlønsarbejde, samt hvordan beskæftigelsespolitikken har udviklet sig i forskellige OECD-lande. Rapporten er redigeret af Tim Bickerstaffe og David Devins og blev udgivet af UK Commission for Employment and Skills, 2011.

Projektemne 1:**Arbejdsmigration – omfang, rekruttering og overenskomstregulering**

Det er uklart, hvor mange arbejdsmigranter, der samlet arbejder i Danmark, og vi ved meget lidt om migranternes motiver for at komme hertil, og hvor længe de forventer at blive i Danmark.

Meget tyder på, at rekrutteringen af udenlandsk arbejdskraft i høj grad er afhængig af den enkelte virksomheds situation. Nogle virksomheder har fx datterselskaber eller samarbejdspartnere i de lande, som migranterne kommer fra, og kan derfor benytte sådanne netværk ved rekruttering. For andre virksomheder er vikarbureauer og personlige kontakter vigtige rekrutteringskanaler.

Kontrakter med udenlandske tjenesteydere, der udstationerer egne medarbejdere i Danmark, kan ses som en fleksibel løsning af midlertidige problemer med mangel på arbejdskraft inden for specifikke sektorer. FAOS' hidtidige forskning viser dog, at migrationen fra lavtlønslande i øst skaber en række udfordringer for dansk arbejdsmarkedsregulering. Den fri bevægelighed for tjenesteydere i EU giver fx polske virksomheder mulighed for at løse opgaver i Danmark. Spørgsmålet er, hvordan og i hvilket omfang det er muligt at sikre, at de udenlandske tjenesteydere arbejder på 'danske vilkår'.

De overordnede formål inden for dette projektemne er at beskrive og analysere, for det første omfanget af udenlandsk arbejdskraft, der kommer til landet, for det andet rekruttering og fastholdelse af arbejdsmigranterne, og for det tredje arbejdsmigrationens eventuelle konsekvenser for løn, ansættelses- og aftaleforhold.

Der er ikke udgivet publikationer under dette projektemne i 2011.

Projektemne 2:**Beskæftigelsespolitikken – gør arbejdsmarkedets parter en positiv forskel?**

Formålet med dette projektemne er at belyse, i hvilket omfang parterne formår at tilføje beskæftigelsespolitikken værdi, således at beskæftigelsespolitikken traditionelle dobbelte formål, at sikre arbejdskraft og modvirke langtidsledighed, lettere opfyldes. I den forbindelse er et centralt spørgsmål, hvordan parterne har imødegået den styrkede politisering, der er kommet til udtryk ved, at parternes formelle indflydelse lokalt og regionalt er svækket som følge af Strukturreformen. I hvilket omfang formår parterne at agere proaktivt for at kompensere for den svagere formelle inddragelse? Formår de fortsat at gøre en positiv forskel for politikken implementering? Og hvordan ser denne problemstilling ud i andre EU-lande?

Et andet fokus i dette projektemne er beskæftigelsespolitikken indhold. De gamle migranter udgør en stadig større del af beskæftigelsespolitikken målgruppe, men er ikke blandt de grupper, som fagbevægelsen og arbejdsgiverorganisationerne traditionelt har bedst kontakt til. Gør parternes deltagelse i beskæftigelsespolitikken en positiv forskel for de gamle migranter, eller må parterne 'overlade' den reelle interessevaretagelse for denne målgruppe til frivillige organisationer?

Der er ikke udgivet publikationer under dette projektemne i 2011.

**Forskningsområde 3:
Mod nye balancer mellem
fleksibilitet og sikkerhed**

Forskningsområde 3: Mod nye balancer mellem fleksibilitet og sikkerhed

Betegnelsen den danske model er i de seneste år blevet suppleret af den danske flexicurity-model, der beskriver kombinationen af liberale ansættelses- og afskedigelsesregler, generøse velfærdsstøttsydelse og aktiv arbejdsmarkedspolitik. Flexicurity kan dog

også betragtes som udtryk for andre dynamikker mellem fleksibilitet og sikkerhed i arbejdsmarkedsreguleringen. Centralt står her udviklingen i overenskomstsyste-
met, hvor velfærdsemner som pension, uddannelse, barsel mv. giver en udbygget sikkerhed
i sektoraftalerne, mens den udbyggede decentralisering i aftaleindgåelsen giver mulig-
hed for fleksibilitet i tilrettelæggelsen af arbejdet på den enkelte virksomhed. Denne
udvikling er forløbet hen over de seneste årtier – hvad vil karakterisere den videre
udvikling af balancerne mellem fleksibilitet og sikkerhed i overenskomstsyste-
met?

På overnationalt niveau er opfølgningen på de fælleseuropæiske principper for flexi-
curity, der blev vedtaget i 2007, et centralt omdrejningspunkt for dette forskningsom-
råde. Nationalt er forskydninger i balancer mellem fleksibilitet og sikkerhed som følge
af overenskomstfornyelser og lovrevisioner vigtige, ligesom læringsprocesser mellem
de europæiske medlemsstater er det. Lokalt er trade-offs mellem lønmodtagere og
ledelsen på virksomhederne i fokus, og her belyses betydningen af tillid mellem par-
terne.

I tilknytning til forskningsområde 3 har Christian Lyhne Ibsen skrevet artiklen
Strained compromises? Danish flexicurity during crisis, der blev publiceret i Nordic
Journal of Working Life Studies i august 2011. I artiklen undersøges flexicurity-
modellens holdbarhed under krisen. Her sammenlignes resultater fra interview i tre
industrivirksomheder før og under krisen for at se, om arbejdsgiverne og tillidsre-
præsentanterne reagerer anderledes i forhold til omstruktureringer i virksomhederne
under krisen. Samme forfatter står bag artiklen *Teacher's pet in trouble – A review
of Danish policies during crisis*, som er en engelsk version af artiklen *Danemark, le
chouchou du prof en difficulté?*, der blev bragt i tidsskriftet Nordiques i august 2010.

Søren Kaj Andersen udarbejdede paperet *The Transformation of Employment
Relations in Scandinavia and Germany: Flexicurity Rules OK?* i forbindelse med en
international konference afholdt i Denver, januar 2011. Paperet diskuterer forskel-
lige politiske tiltag i forbindelse med krisen samt mere generelle udviklingstendenser i
arbejdsmarkedssystemerne i Danmark og Tyskland.

Projektemne 1:

Flexicurity på virksomheden – er det her kernen skal findes?

Med relativt moderate kompensationsrater for andre end de lavestlønnede og en rela-
tivt omfattende ansættelsesbeskyttelse for funktionærgrupperne, er det spørgsmålet,
om 'den gyldne trekant' er en dækkende og overbevisende beskrivelse af den danske
flexicurity-model. Er flexicurity blot en illusion, eller skal kernen i flexicurity bare
findes andre steder?

FAOS' forskning har vist, at en flexicurity-model som den danske ikke kan for-
stås uafhængig af den omfattende rolle, som overenskomstsyste-
met spiller – og at der indgås flexicurity trade-offs på virksomhederne. En hypotese er, at centraliseret
decentralisering giver gode muligheder for flexicurity trade-offs. En anden er, at det er
i de tillidsbaserede relationer mellem ansatte og ledelse, at nøglen til flexicurity ligger.
Kan man gå så langt som til at sige, at det er disse forhold, der er kernen i den danske
flexicurity-model? Hvilken rolle spiller social kapital for flexicurity på virksomhe-
derne? Fordeles fleksibilitet og sikkerhed skævt mellem de ansatte? Og hvilke former
for flexicurity trade-offs finder sted i virksomheder i det offentlige, hvor sikkerheden
i ansættelsen traditionelt er større end i det private? Det er spørgsmål som disse, der
står centralt i dette projektemne.

Der er ikke udgivet publikationer under dette projektemne i 2011.

Projektemne 2:

Den globale kamp om konkurrencedygtighed og social sikkerhed – hvad kan læres, og af hvem?

I 2008 udnævnte The Economist Danmark som det bedste sted at drive virksomhed, globalt set. Det fleksible arbejdsmarked spiller her en nøglerolle samtidig med, at høje niveauer for social sikkerhed, lønninger og skat ikke forhindrer Danmarks topplacering. Trods dette er spørgsmålet, om Danmark fortsat vil fremstå som rollemodel for den fremtidige regulering. I det globale perspektiv handler det om, hvorvidt nye vækstøkonomier præget af økonomisk liberalisme vil rette opmærksomhed mod den europæiske debat generelt og måske danske erfaringer mere specifikt. Der er under alle omstændigheder tegn på, at overvejelser om den sociale dimension ikke er fraværende i nye vækstøkonomier. Den modsatte vej rundt er det også spørgsmålet, hvilke erfaringer fra andre lande – EU-lande eller andre – der kan være relevante i forhold til den videre udvikling af dansk arbejdsmarkedsregulering.

I EU-institutionerne foregår der en løbende kamp om, hvilke visioner for arbejdsmarkedsregulering, Europa bør have. I den forbindelse er opmærksomheden omkring flexicurity på EU-niveauet øget i løbet af de seneste fem år og nåede sit foreløbige højdepunkt med de fælles principper for flexicurity i december 2007. EU-Kommissionen har understreget, at der ikke bare eksisterer flexicurity i Danmark og Holland, men at der også findes fx spanske og tyske flexicurity-politikker, der blot bygger på balancer mellem andre former for fleksibilitet og sikkerhed. Vil det være disse lande, snarere end Danmark, man vil hente inspiration fra i fremtiden? Og hvad betyder det for Danmarks status og indflydelse på den europæiske scene, hvis vi ikke længere kan sælge os med flexicurity-begrebet?

En rapport fra 2011, *De nordiske landes konkurrencedygtighed – fra flexicurity til mobication*, omhandler de udfordringer, som de nordiske velfærdsmodeller står over for. Rapporten argumenterer for, at høj mobilitet på arbejdsmarkedet og et fleksibelt uddannelsessystem direkte understøttet af statslige politikker kan blive afgørende for de nordiske landes konkurrenceevne og velfærd fremover. Rapporten er udarbejdet for Nordisk Ministerråd af Søren Kaj Andersen i samarbejde med Nikolaj Lubanski fra Professionshøjskolen Metropol og Ove Kaj Pedersen fra CBS med henblik på at bidrage til udviklingen af arbejdsmarkeds- og uddannelsespolitikken i de nordiske lande.

Projektemne 3:

Arbejdsliv og familieliv – balancer på individniveau

Også på det helt individuelle plan er balancer mellem fleksibilitet og sikkerhed konstant nærværende som et spørgsmål om at få arbejdsliv og familieliv til at gå op i en højere enhed. Fleksible arbejdstider og den såkaldte kombinationssikkerhed, dvs. muligheden for at kombinere lønnet beskæftigelse med andre forpligtelser i privatsfæren (børnepasning, pasning af ældre), er blevet særlig relevant i de senere år. Derudover er der øget fokus på seniorordninger, som kan sikre den enkelte en mere glidende overgang til pensionisttilværelsen, og som samtidig kan fastholde seniorer på arbejdsmarkedet.

Under dette projektemne stilles spørgsmål som: Opstår der modsætninger mellem på den ene side målsætninger om at nedbryde stress og på den anden side det grænse-løse arbejde? Åbner de nye former for kombinationssikkerhed rent faktisk muligheder for den enkelte, eller er der snarere tale om, at den enkelte bliver sat bagud i

karriereforløbet? Det handler om, hvilke løsninger der findes på virksomhedsplan, hvilke muligheder og problemer løsningerne skaber for den enkelte, samt hvilken rolle overenskomsterne og andre reguleringsformer spiller for de involverede parter. Mere overordnet kan det diskuteres, om den relativt veludbyggede familie- og ældrepolitik styrker den danske konkurrenceevne, fordi den giver rum for at udnytte de fleksibilitetsmuligheder, der er åbnet op for i overenskomsterne.

Ved en international konference i oktober 2011 i Irak blev paperet *European Welfare Modelling and Work-life Balance Policies – Neglecting Working Carers other than Parents* præsenteret. Paperet omhandler familie-arbejdslivspolitikker i Danmark, Finland, Portugal og Storbritannien. Det beskriver, hvordan børnefamilier i høj grad har været omdrejningspunkt for de seneste års politikker, mens pårørende til ældre ofte har været en overset gruppe. Trine P. Larsen skrev paperet i samarbejde med Serkawt Khola fra Salahaddin University under et forskningsophold i De Forenede Arabiske Emirater fra efteråret 2010 til foråret 2011.

Forskningsområde 4: Nye ejerskabs-, samarbejds- og reguleringsformer

Forskningsområde 4: Nye ejerskabs-, samarbejds- og reguleringsformer

Det er i det daglige samarbejde på virksomhederne, at reguleringsformernes værdi testes. Nye ledelsesformer og arbejdsorganiseringer, bl.a. i kraft af udenlandsk ejerskab, udfordrer til stadighed mulighederne i det eksisterende samarbejde, og det udfordrer videre op i systemet reguleringsmekanismer, både i overenskomster og i lovgivning. Omvendt spiller overenskomster, national lovgivning og EU-direktiver tilbage på virksomhederne som muligheder, udfordringer og begrænsninger.

Inden for dette forskningsområde er det på det overnationale niveau særligt EU-regulering som direktivet om de europæiske samarbejdsudvalg samt direktivet om information og høring, der er relevant at inddrage. Ligesom de frivillige aftaler om stress og om mobning og chikane spiller en rolle for regulering af arbejdsmiljøet. Nationalt står Samarbejdsaftalen centralt, men også overenskomstbestemmelser, som dem der i 2007 forbedrede de økonomiske vilkår for tillidsrepræsentanterne i industrien, spiller en betydelig rolle for partssamarbejdet på virksomhederne. På virksomheden drejer det sig om samarbejdsudvalgene og deres samspil med andre fora, om tillidsrepræsentanternes og sikkerhedsrepræsentanternes rolle, og om hvordan lovregulering på arbejdsmiljøområdet spiller sammen med anden regulering.

I efterårssemestret 2011 udbød FAOS ved Anna Ilsøe for første gang kursusrækken *Den danske model i praksis – forhandling, samarbejde og arbejdsorganisering på danske virksomheder* (se ovenfor). Kurset bestod af 12 lektioner og gav deltagerne indblik i, hvordan den danske model fungerer i praksis ude på den enkelte virksomhed.

Projektemne 1:

Samarbejdet på virksomhederne – på vej mod nye former

Omkring hver fjerde virksomhed inden for industriens område, der kunne have et samarbejdsudvalg, har det ikke. Herudover er der en række virksomheder, der ikke opfylder betingelserne for etableringen af et samarbejdsudvalg, men som ikke desto mindre har et dagligt uformelt samarbejde. Centralt for dette projektemne står spørgsmål som: Hvordan fungerer samarbejdsudvalgene i dag? Hvad karakteriserer de virksomheder, som ikke har et samarbejdsudvalg? Og hvilke former for alternative samarbejdsformer opstår?

Projektemnet omhandler mere specifikt tillidsrepræsentantens rolle, der har ændret sig markant i de senere år. I stadig større grad inddrages tillidsrepræsentanterne i strategiske beslutninger på virksomhederne, og i forlængelse af en generel decentraliseringsproces lægges flere opgaver ud til dem. Samtidig er en særlig udfordring for tillidsrepræsentanterne, at personalefunktionen (HR) i stigende grad tager over på de områder, som førhen blev varetaget af tillidsrepræsentanten. Under dette projektemne undersøges det, om denne udvikling på sigt kan underminere en af de afgørende præmisser for virksomhedernes konkurrenceevne, nemlig samarbejdsrelationerne, eller om HR-funktionen og TR-funktionen vil komplementere hinanden.

Der er ikke udgivet publikationer under dette projektemne i 2011.

Projektemne 2:

Arbejds miljøet – fra lovgivning til decentral aftaleregulering

Arbejds miljøet er i vid udstrækning blevet reguleret centralt og via lovgivning. Det har skabt ensartethed i sikkerhedskravene og deres opfyldelse. Men mange problemer med arbejds miljøet er decentralt funderet og kan være af meget forskellig karakter lokalt. Derfor er der inden for såvel det private som det offentlige blevet åbnet op for andre reguleringsformer med større inddragelse af de lokale parter, fx ved forsøgsordninger inden for industriens område og MED-systemet inden for det kommunale område og i regionerne. Hvilke former for samarbejde om arbejds miljøet er opstået i forlængelse heraf?

En række nye felter tegner sig på arbejds miljøområdet. Det psykiske arbejds miljø befinder sig i en gråzone mellem arbejds miljøområdet og samarbejdsområdet. I 2005 blev stress-aftalen en del af overenskomsterne på det offentlige område, og dermed blev vejen banet for decentrale vurderinger af problemer og løsninger. Hvordan er aftalen blevet modtaget lokalt? Hvilke tiltag tages lokalt uden om den centrale regulering for at løse psykiske arbejds miljøproblemer? Er der områder, hvor nye dagsordner delvist erstatter gamle dagsordner, fx det øgede fokus på sundhed? Disse spørgsmål forsøges besvaret under dette projektemne.

Der er ikke udgivet publikationer under dette projektemne i 2011.

Projektemne 3:

Internationaliserede virksomheder – konsekvenser for beskæftigelse, løn og arbejdsvilkår

Det tiltagende åbne globale marked for investeringer har konsekvenser for lokale arbejds marked relationsrelationer. På virksomhederne konfronteres medarbejdere og den lokale ledelse med nye samarbejdsformer, nye ledelsesformer og nye arbejdsorganiseringer.

Kapitalfonde er en ejerform, som har fået betydelig bevågenhed i pressen i de senere år, og kapitalfonde har været fremhævet som en særlig aggressiv ejerform, der potentielt ignorerer lokale traditioner for information og samarbejde. Hvilke konsekvenser har udenlandsk ejerskab og andre nye former for ejerskab for beskæftigelse samt løn og arbejdsvilkår på danske virksomheder? Bliver samarbejdsrelationerne berørt i en grad, så det påvirker mulighederne for at udnytte den fleksibilitet, som der er lagt op til i de stadig mere decentrale overenskomster? Hvorfor tager nogen multinationale selskaber danske overenskomster til sig, mens andre etablerer interne, koncernspecifikke alternativer?

FAOS har tidligere undersøgt samarbejdet og arbejdsvilkårene i kapitalfondsejede virksomheder og de multinationale selskabers påvirkning af lokale arbejdsmarkedsrelationer. I forlængelse heraf har Steen E. Navrbjerg sammen med Dana B. Minbaeva fra CBS udarbejdet rapporten *Employment Practices of Multinational Companies in Denmark*, der blev publiceret i efteråret 2011. Rapporten indeholder resultaterne fra den danske del af en større international undersøgelse om multinationale selskabers personalepolitikker og relationer til arbejdsmarkedssystemer i ni lande. I tilknytning til samme undersøgelse har Steen E. Navrbjerg sammen med Paul Gooderham, Karen M. Olsen og Christina Roe Steen fra Norges Handelshøyskole skrevet artiklen *Arbejdslivsregimer i Danmark og Norge – går de hver sin vei?* Her sammenlignes multinationale selskabers tilgang til fagforeninger og medarbejderinvolvering i de to lande. Artiklen blev publiceret i Tidsskrift for Arbejdsliv i oktober 2011.

EIRO og ERM

EIRO og ERM

Et væsentligt element i arbejdet med at analysere og videreformidle aktuelle udviklingstendenser i arbejdsmarkedsrelationerne er vores placering som dansk nationalcenter under European Industrial Relations Observatory (EIRO) samt European Restructuring Monitor (ERM). Begge er hjemmehørende under EU's agentur The European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions (Det europæiske institut til forbedring af leve- og arbejdsvilkår) i Dublin. Med EIRO er blevet udviklet den hidtil mest omfattende og systematiske registrering af oplysninger om udviklingen af arbejdsmarkedsrelationerne i Europa.

Der er 28 nationalcentre tilknyttet EIRO, nemlig de eksisterende EU-lande plus Norge. FAOS har lige siden oprettelsen af EIRO i 1997 været det danske nationalcenter. I marts 2010 indgik FAOS en ny fireårig kontrakt med European Foundation.

I 2011 bidrog FAOS ved Carsten Jørgensen med 27 artikler og analyser til EIRO, bestående af 12 *information updates* om udviklingen i de danske arbejdsmarkedsrelationer samt en enkelt *annual review* om begivenhederne på arbejdsmarkedet i 2011. Dertil kom 3 *annual updates* om hhv. løn, arbejdstid og kollektive overenskomster og 4 *comparative analytical reports*, dvs. landestudier af udvalgte emner med hovedvægten lagt på arbejdsmarkedsrelationerne. I 2011 var emnerne: hotel- og restaurantsektoren, togtransportsektoren, elektricitetssektoren samt arbejdsmarkedets parters involvering i arbejdsløshedsunderstøttelsen.

Derudover blev der udarbejdet 7 *representativeness studies* af udvalgte sektorer. Disse studier er bestilt af Kommissionen, som er i færd med en opdatering af de organisationer på nationalt og europæisk niveau, som kan anerkendes som deltagere i den europæiske sektordialog.

Desuden har FAOS leveret 4 *comparative analytical reports* om forskellige processer i forbindelse med virksomhedernes omstrukturering til European Restructuring Monitor (ERM), der opstod som selvstændigt observatorium i 2003.

Alle studier er landestudier, som indgår i en samlet europæisk komparativ analyse. FAOS' bidrag til EIRO og ERM kan ses på vores egen hjemmeside eller via www.eurofound.europa.eu.

2 ØKONOMI OG BEMANDING

FAOS-bevillinger 2011

Programbevillingen	
Industriens Uddannelsesfond (CO-industri og DI)	2.500.000 kr.
Dansk Arbejdsgiverforening	2.000.000 kr.
Beskæftigelsesministeriet	1.300.000 kr.
Landsorganisationen i Danmark	500.000 kr.
Bygge- og Anlægsbranchens Uddannelsesfond	340.000 kr.
Supplerende bevillinger	
Supplerende bevillinger i alt	2.235.000 kr.
Bevillinger i alt	8.875.000 kr.

En programbevilling af den angivne størrelsesorden (6.640.000 kr. pr. anno) gør det muligt i løbet af den femårige programperiode at gennemføre forskningsprojekter med relation til langt størstedelen af de projektemner, der er indeholdt i forskningsprogrammet *De åbne markeder og den danske model*. Det er dog også målet at styrke både dybden og bredden i forskningsvirksomheden ved supplerende bevillinger i løbet af perioden. Og som det fremgår af skemaet, er det i 2011, som i de foregående år, lykkedes at skaffe supplerende bevillinger. De supplerende bevillinger udgjorde i 2011 25 procent af de samlede bevillinger.

De supplerende bevillinger fordeler sig på følgende projekter: Som nationalt center for *European Industrial Relations Observatory (EIRO)* modtog FAOS i 2011 en bevilling på 500.000 kr. Nordisk Ministerråd har finansieret to projekter, *Labour migrants from Central and Eastern Europe* og *Arbejdstilsynets roller, strategier og redskaber*, der for 2011 gav henholdsvis 407.000 kr. og 70.000 kr. Begge projekter er ledet af forskningscenteret Fafo i Oslo. Derudover modtog FAOS i 2011 450.000 kr. til ph.d.-projektet *Lokale forhandlinger i den offentlige sektor* fra KL og KTO. KL og KTO bidrog også til to andre projekter, *Det offentlige aftalesystems historie og Overenskomstfornyelsen 2011*. For de to projekter modtog FAOS henholdsvis 200.000 kr. og 130.000 kr. i 2011. FAOS deltog i 2011, som i 2009 og 2010, i et CBS-styret projekt med titlen *SONIC – Sources of national institutional competitiveness*. Bevillingen var på 135.000 kr. for 2011. Også i samarbejde med CBS udførte FAOS projektet *Employment Practices of Multinationals in Organizational Context*, der for FAOS' vedkommende bidrog med et mindre beløb på 25.000 kr. i 2011. Dette projekt var delvist finansieret af Europa Kommissionen. Europa Kommissionen har også finansieret tre andre FAOS-projekter i 2011. Projektet *National implementation of flexicurity pathways* (koordineret af Tilburg universitet) fik bevilget 85.000 kr., projektet *Bargaining for Social Rights* (styret af Amsterdam universitet) fik 130.000 kr., mens projektet *Preparatory study for an impact assesment concerning the possible revision of the legislative framework on the posting of workers in the context of the provision of services* fik 89.000 kr. De sidste 14.000 kr. af de supplerende bevillinger kommer fra økonomiske justeringer af afsluttede projekter fra foregående år.

Bemanding

Ligesom i de foregående år er FAOS' medarbejderstab i 2011 vokset. Ved årsskiftet 2010/2011 blev Anna Sonne Eriksen ansat. Hun indgår i FAOS' sekretariat som administrativ medarbejder på deltid. I sommeren 2011 afsluttede studentermedhjælper Ingvill Stuvøy sit speciale og blev derefter ansat som videnskabelig assistent ved FAOS indtil starten af 2012.

Bemandingen var således ved udgangen af 2011 på 5 videnskabelige medarbejdere på professor-/lektorniveau, 2 adjunkter, 3 ph.d.-stipendiater, 3 videnskabelige assistenter, 1 forskningsfuldmægtig/EIRO-koordinator, 1 informationskoordinator og 1 administrativ medarbejder. Der var således 15 fuldtidsansatte samt 1 medarbejder på deltid ved FAOS ultimo 2011. FAOS har derudover 2 associerede – tidligere medarbejdere, som vi fortsat ønsker en tæt relation og en stærk tilknytning til.

I 2011 var to af FAOS' medarbejdere på forsknings-/studieophold i udlandet, ligesom FAOS omvendt var vært for en gæste-ph.d. Adjunkt Trine P. Larsen var på forskningsophold i De Forenede Arabiske Emirater fra efteråret 2010 til foråret 2011, og ph.d.-stipendiat Christian Lyhne Ibsen opholdt sig i efterårssemestret 2011 på Universidad de Guadalajara i Mexico. Ph.d.-studerende Randi Frydensberg Hede fra Roskilde Universitet var tilknyttet FAOS i fem måneder fra juni til oktober 2011.

Medarbejderliste

Søren Kaj Andersen, centerleder, lektor, ph.d.

Mikkel Mailand, forskningsleder, lektor, ph.d.

Jesper Due, professor, fil.dr.

Jørgen Steen Madsen, professor, fil.dr.

Steen E. Navrbjerg, lektor, ph.d.

Trine P. Larsen, adjunkt, ph.d.

Anna Ilsøe, adjunkt, ph.d.

Klaus Pedersen, ph.d.-stipendiat, cand.jur. (videnskabelig assistent pr. 1. august 2011)

Jens Arnholtz Hansen, ph.d.-stipendiat, cand.scient.soc.

Nana Wesley Hansen, ph.d.-stipendiat, cand.scient.pol.

Christian Lyhne Ibsen, ph.d.-stipendiat, cand.scient.pol., MA

Jonas Felbo-Kolding, videnskabelig assistent, cand.scient.soc.

Ingvill Stuvøy, videnskabelig assistent, cand.scient.soc.

Carsten Jørgensen, forskningsfuldmægtig, cand.phil.

Anna Christine Schmidt, informationskoordinator, cand.mag.

Anna Sonne Eriksen, administrativ medarbejder, advokatsekretær

Der har desuden været 6 studentermedhjælper ansat ved FAOS i kortere eller længere tid i 2011:

Nønne Schou Christensen, Malene Lindberg Christensen, Ingvill Stuvøy, Malene

Louise Reventlow, Magnus Birk Clausen og Camilla Hassing Grønæk.

3 OM FAOS

FAOS – Forskningscenter for Arbejdsmarkeds- og Organisationsstudier – er et forskningscenter ved Sociologisk Institut, Københavns Universitet. FAOS har specialiseret sig i studiet af arbejdsmarkedsforhold i dansk, nordisk og europæisk sammenhæng. FAOS blev etableret som center per 1. januar 1999, men har fungeret som en forskningsgruppe ved Sociologisk Institut siden 1. januar 1990.

I perioden fra 1. januar 1999 til 31. december 2003 var omdrejningspunktet for FAOS' arbejde forskningsprogrammet *Mod multiniveauregulering af arbejdsmarkedsrelationerne*, der blev finansieret af en grundbevilling fra Beskæftigelsesministeriet og Statens Samfundsvidenskabelige Forskningsråd og derudover af en række supplerende bevillinger.

Den følgende femårige programperiode løb fra 1. januar 2004 til 31. december 2008. Titlen på forskningsprogrammet for denne periode var *Internationalisering, multiniveauregulering og den danske model*. FAOS' forskningsvirksomhed blev under dette program finansieret af en grundbevilling fra dels Industriens Uddannelsesfond (CO-industri og Dansk Industri), Dansk Arbejdsgiverforening og Bygge- og Anlægsbranchens Uddannelsesfond, dels Beskæftigelsesministeriet.

Den 1. januar 2009 begyndte den nuværende femårige programperiode i FAOS' forskningsvirksomhed. Forskningsprogrammet for den igangværende periode er beskrevet i afsnit 1.

FAOS' formål

Målsætningen for FAOS' forskningsvirksomhed kan opstilles i følgende fem punkter:

- at bidrage systematisk og inden for en bred videnskabelig teoretisk-analytisk ramme til den grundlæggende viden om arbejdsmarkedsrelationer og en dybere forståelse af den komplekse udvikling, der finder sted på arbejdsmarkedet i en periode kendetegnet ved store ændringer. Denne viden skal opbygges ved gennemførelsen af empiriske og teoretiske studier i et dansk, europæisk og globalt perspektiv.
- at bidrage til og vedligeholde tætte forbindelser med beslægtede forskningsmiljøer ikke mindst i andre europæiske lande, bl.a. ved at deltage i fælles internationale komparative forskningsprojekter.
- at bidrage til uddannelse af ph.d.-studerende, som arbejder med emner, der relaterer sig til arbejdsmarkedet og arbejdsmarkedsrelationerne.
- at give adgang til materiale om forhold på arbejdsmarkedet og dække behovene hos parter, der er interesseret i mere teoretiske aspekter af emnet, og parter, hvis hovedinteresse er at omsætte denne viden til praksis. Med hensyn til det sidste skal bemærkes, at centret skal have en løbende dialog med arbejdsmarkedets parter og med relevante administrative/politiske institutioner.
- at formidle resultaterne af arbejdet til bredere kredse.

De to spor

På baggrund af denne målformulering bevæger FAOS' forskningsvirksomhed sig i to sideløbende spor. Det *første spor* er på det nationale, lokale og internationale niveau at registrere og analysere de aktuelle tendenser i arbejdsmarkedsrelationernes udvik-

ling – som fx analyser af de skiftende overenskomstforhandlinger og den sociale dialog i EU. Resultaterne præsenteres løbende og er en væsentlig del af vores aktiviteter, bl.a. fordi de har direkte relevans for aktørerne i organisationerne, virksomhederne og det politisk-administrative system.

Det *andet spor* er arbejdet med konkrete forskningsprojekter, dvs. teoretisk og empirisk baserede undersøgelser, som går mere i dybden end de aktuelle analyser, og som for FAOS som forskningsinstitution naturligvis er grundlæggende.

Begge spor er dog nødvendige for os. De udgør sammenhængende processer, der gensidigt beriger hinanden. De mere omfattende teoretiske og empiriske undersøgelser er i høj grad forudsætningen for, at de aktuelle analyser kan kvalificeres, fordi de derved kan bygge på et overblik over de lange linjer i arbejdsmarkedsrelationernes udvikling, ligesom forskningsprojekternes komparative metode, hvor forholdene i Danmark sammenlignes med tilsvarende forhold i andre lande, bidrager til at kvalificere vores viden om den danske aftalemodel. Og omvendt forudsætter forskningsprojekterne en forudgående viden om aktuelle organisations- og forhandlingsforhold.

Vi bevæger os sagt på en anden måde i et forskningsfelt, hvor en kontinuerlig kontakt med aktørerne på området er af uvurderlig betydning, og derfor har det hos FAOS høj prioritet at sikre en løbende formidling af forskningen både gennem skriftlige og elektroniske medier, herunder vores hjemmeside, og gennem mundtlige bidrag som oplægsholdere på diverse konferencer og møder. Netværksdannelse er således et nøgleord i forskningsvirksomheden, både i forhold til aktørerne i organisations- og aftalesystemet og i forhold til såvel danske som internationale forskere.

Vægten på den komparative tilgang betyder, at ikke mindst forbindelserne til forskere i en række andre lande kontinuerligt udvikles.

FAOS' referencegruppe

Det har siden første halvdel af 1990'erne været kutyme, at FAOS en gang årligt holder et halvdagsseminar med deltagere fra bidragsgivende organisationer og institutioner samt andre relevante repræsentanter fra aktørerne i den danske model. Her er aktuelle problemstillinger blevet behandlet i sammenhæng med en orientering om FAOS' forskningsvirksomhed. Med programperioden, der startede 1. januar 2004, blev der foretaget en formalisering af denne form for kontakt gennem nedsættelsen af FAOS' referencegruppe, der består af repræsentanter fra de organisationer, fonde og offentlige institutioner, der bidrager til FAOS' programbevilling.

Referencegruppen fungerer som et dialogforum, der løbende agerer sparringspartner i forbindelse med vores overvejelser om realiseringen af det femårige forskningsprogram. Referencegruppen samles formelt en gang årligt til en drøftelse af forskningsvirksomheden, men derudover er der kontinuerlige bilaterale kontakter.

FAOS' referencegruppe bestod i 2011 af følgende repræsentanter:

Administrerende direktør *Jørn Neergaard Larsen*, DA

Vicedirektør *Povl-Christian Jensen*, DA

Formand *Harald Børsting*, LO

Udviklingschef *Morten Madsen*, LO

Formand *Thorkild E. Jensen*, CO-industri

Daglig leder, organisationssekretær *Arne Sørensen*, CO-industri
 Viceadministrerende direktør *Kim Graugaard*, DI
 Chef for Social Affairs *Erik Kjærgaard*, DI
 Direktør *Peter Stenholm*, Dansk Byggeri
 Gruppeformand *Peter Hougård Nielsen*, 3F, Byggegruppen
 Departementschef *Bo Smith*, Beskæftigelsesministeriet
 Kontorchef *Helle Osmer Clausen*, Beskæftigelsesministeriet

Intern organisering

FAOS havde ved årsskiftet 14 videnskabelige medarbejdere, 2 administrative medarbejdere samt et antal studentermedhjælpere. Med så mange medarbejdere, der er knyttet til og interesserer sig for samme forskningsområde, er der mulighed for en bred kontakthorisont til såvel forskere som praktikere, både nationalt og internationalt.

Internt er *arbejds møder* stadig et vigtigt omdrejningspunkt for organiseringen af arbejdet i FAOS. Det er her, vi orienterer hinanden om den enkeltes arbejde, om vigtige aktiviteter og i det hele taget sikrer en synergi i gruppen. Der har dog samtidig udviklet sig en supplerende styring, hvor medarbejderne samles i grupper omkring de tre til fire hovedområder under forskningsprogrammerne.

Ved siden af arbejds møderne afholdes et månedligt *internt seminar*, hvor aktuelle forskningsspørgsmål drøftes. Det vil ofte dreje sig om de projekter, som FAOS selv har igangsat, men det kan også være emner, hvor der hentes oplægsholdere udefra. I denne sammenhæng kan nævnes, at der er udviklet en fast evalueringsproces, der betyder at forskningsprojekter bliver vurderet både før starten, under forløbet (ved de længerevarende projekter) og efter afslutningen.

Desuden holdes der med ca. halvandet års mellemrum et *tredagesseminar* 'ude af huset' for alle medarbejdere. Her gøres der samlet status, og målene for den kommende periode kridtes op. Senest blev dette seminar holdt i maj 2011. Evalueringen og beslutningerne om det fremtidige arbejde foretages både gruppevis i forhold til forskningsprogrammets forskningsområder og individuelt i forhold til den enkelte medarbejder. Derudover følges evalueringerne op ved årlige medarbejderudviklingssamtaler.

FAOS har desuden en *medarbejderhåndbog*, som løbende evalueres og forbedres. Med en naturlig udskiftning af medarbejdere (særligt af studenter, som afslutter studierne) er det formålstjenligt at lægge nogle retningslinjer for, hvad FAOS repræsenterer som arbejdsplads, så nyansatte får et indtryk af, hvilken virksomhedskultur de er på vej ind i. Samtidig repræsenterer en medarbejderhåndbog også det, vi som arbejdsplads bestræber os på at være, og den kan således være et kompas for vores personalepolitik og ledelse – ligesom forskningsprogrammet er ledestjernen for FAOS' forskning.

4 PUBLIKATIONER 2011

Forskningsnotater

Nr. 121: Trade unions and precarious work – Danish country report to the BARSORI-project

Mikkel Mailand, Trine P. Larsen

FAOS, Sociologisk Institut, Københavns Universitet, december 2011

Nr. 120: Snævre forligsmuligheder på et presset arbejdsmarked

Søren Kaj Andersen

FAOS, Sociologisk Institut, Københavns Universitet, december 2011

Nr. 119: LO og fremtiden for den danske model. En vurdering af udfordringer og omverdensbetingelser for LO's udvikling

Jesper Due, Jørgen Steen Madsen

FAOS, Sociologisk Institut, Københavns Universitet, september 2011

Nr. 118: Slowing down Social Europe? The role of coalitions and decision-making arenas. The employment policy area

Mikkel Mailand

FAOS, Sociologisk Institut, Københavns Universitet, august 2011

Nr. 117: OK 2011. Det klassiske kompromis på det statslige område

Jesper Due, Jørgen Steen Madsen

FAOS, Sociologisk Institut, Københavns Universitet, februar 2011

Videnskabelige artikler

Den danske model og dens insidere og outsiders

Trine P. Larsen

Bidrag til antologien *Insidere og outsiders – den danske models rækkevidde* af Trine P. Larsen (red.), Djøfs forlag, december 2011

Fra dobbeltmedlemskab til dobbelt fravalg. Den voksende outsidergruppe i den danske model

Christian Lyhne Ibsen, Jørgen Steen Madsen, Jesper Due

Bidrag til antologien *Insidere og outsiders – den danske models rækkevidde* af Trine P. Larsen (red.), Djøfs forlag, december 2011

De uorganiserede og 'de gule' – outsiders med stadig større betydning for samarbejdet på arbejdspladserne

Trine P. Larsen, Steen E. Navrbjerg

Bidrag til antologien *Insidere og outsiders – den danske models rækkevidde* af Trine P. Larsen (red.), Djøfs forlag, december 2011

Nye arbejdsmigranter på det danske arbejdsmarked

Nana Wesley Hansen, Jens Arnholtz

Bidrag til antologien *Insidere og outsiders – den danske models rækkevidde* af Trine P. Larsen (red.), Djøfs forlag, december 2011

De ikke-vestlige indvandrere og efterkommere – mod inklusion i modellen eller kun på arbejdsmarkedet?

Mikkel Mailand

Bidrag til antologien *Insidere og outsiders – den danske models rækkevidde* af Trine P. Larsen (red.), Djøfs forlag, december 2011

Vikarer inden for og uden for den danske model

Søren Kaj Andersen, Rasmus Karkov

Bidrag til antologien *Insidere og outsiders – den danske models rækkevidde* af Trine P. Larsen (red.), Djøfs forlag, december 2011

Tidsbegrænset ansatte og deltidsansatte – outsiders med rettigheder

Trine P. Larsen, Steen E. Navrbjerg

Bidrag til antologien *Insidere og outsiders – den danske models rækkevidde* af Trine P. Larsen (red.), Djøfs forlag, december 2011

At være eller ikke være. Kunstneres placering på det danske arbejdsmarked

Carsten Jørgensen (FAOS), Maria da Paz Campos Lima (Lisbon University Institute, Portugal)

Bidrag til antologien *Insidere og outsiders – den danske models rækkevidde* af Trine P. Larsen (red.), Djøfs forlag, december 2011

Insidere og outsiders – en udfordring for den danske model?

Trine P. Larsen

Bidrag til antologien *Insidere og outsiders – den danske models rækkevidde* af Trine P. Larsen (red.), Djøfs forlag, december 2011

Arbejdslivsregimer i Danmark og Norge – går de hver sin vei?

Paul Gooderham (Norges Handelshøyskole), Steen E. Navrbjerg (FAOS), Karen M. Olsen (Norges Handelshøyskole), Christina Roe Steen (Norges Handelshøyskole)

Tidsskrift for Arbejdsliv, nr. 3, oktober 2011

European Welfare Modelling and Work-life Balance Policies – Neglecting Working Carers other than Parents

Trine P. Larsen (FAOS), Serkawt Khola (Salahaddin University, Kurdistan, Irak)

Paper til The International Scientific Conference of Salahaddin University, Erbil, 18.-20. oktober 2011

**The role of skills from worklessness to sustainable employment with progression
– Denmark**

Mikkel Mailand

Bidrag til forskningsrapporten The role of skills from worklessness to sustainable employment with progression – international case studies af Tim Bickerstaffe og David Devins (red.), UK Commission for Employment and Skills, september 2011

Strained compromises? Danish flexicurity during crisis

Christian Lyhne Ibsen

Nordic Journal of Working Life Studies, vol. 1, nr. 1, august 2011

Bargaining in the crisis – a comparison of the 2010 collective bargaining round in the Danish and Swedish manufacturing sectors

Christian Lyhne Ibsen, Jørgen Steen Madsen, Søren Kaj Andersen, Jesper Due

Transfer: European Review of Labour and Research, vol. 17, nr. 3, august 2011

Slowing down Social Europe? The role of coalitions in the struggles over work and employment regulation

Mikkel Mailand

Paper til The 18th International Conference of Europeanists, Barcelona, 20.-22. juni 2011

Change and Continuity in Danish and Norwegian Capitalism: Corporatism and Beyond

Mikkel Mailand

Bidrag til antologien The Changing Political Economies of Small West European Countries af Uwe Becker (red.), Amsterdam University Press, juni 2011

Challenging Scandinavian employment relations: the effects of new public management reforms

Christian Lyhne Ibsen, Trine P. Larsen, Jørgen Steen Madsen, Jesper Due

The International Journal of Human Resource Management, vol. 22, nr. 11, juni 2011

The Transformation of Employment Relations in Scandinavia and Germany: Flexicurity Rules OK?

Søren Kaj Andersen

Paper til The International and Comparative IR Section Meeting, LERA, Denver, 6. januar 2011

Teacher's pet in trouble – A review of Danish policies during crisis

Christian Lyhne Ibsen

Engelsk version af artiklen Danemark, le choucho du prof en difficulté? publiceret i Nordiques, nr. 23, august 2010

Øvrige artikler

Indflydelse. LO er svækket, men ikke slået

Jesper Due, Jørgen Steen Madsen
Analyse i Politiken 28. oktober 2011

Trepartssamarbejdet gennem tiderne – hvordan, hvornår og hvilke udfordringer

Mikkel Mailand
www.faos.dk 19. oktober 2011

Strejke. CSC sætter den danske model på prøve

Anna Ilsøe
Analyse i Politiken 11. juni 2011

Fald i organisationsgrad fortsætter

Christian Lyhne Ibsen, Jesper Due, Jørgen Steen Madsen
www.faos.dk 13. maj 2011

OK 2011. Afstemningsprocedure vedrørende de indgåede forlig i det offentlige aftalesystem

Jesper Due, Jørgen Steen Madsen, Nana Wesley Hansen
www.faos.dk 7. marts 2011

A-kassernes medlemstal faldt med 10.000 i 2010

Jørgen Steen Madsen, Jesper Due, Christian Lyhne Ibsen
www.faos.dk 28. februar 2011

OK 2011. Kompromiskunst: Alle tabte og alle vandt

Jesper Due, Jørgen Steen Madsen
Analyse i Politiken 17. februar 2011

Lokal løndannelse i den offentlige sektor i Sverige

Mikkel Mailand
www.faos.dk 24. januar 2011

Bøger og rapporter

Insidere og outsiders – den danske models rækkevidde

Trine P. Larsen (red.)
Djøfs forlag, København, 2011

Hvem organiserer sig? Forklaringer på medlemskab af fagforeninger og a-kasser

Christian Lyhne Ibsen, Jørgen Steen Madsen, Jesper Due
LO-DOKUMENTATION nr. 3, København, 2011

Hvorfor gå på Uni, når man kan spise sin madpakke derhjemme? Teoretiske perspektiver 1969-2011. Et essay om 40 års arbejdsmarkedsstudier med et kultursociologisk udgangspunkt

Jesper Due, Jørgen Steen Madsen

FAOS, Sociologisk Institut, Københavns Universitet, 2011

Employment Practices of Multinational Companies in Denmark

Dana B. Minbaeva (CBS), Steen E. Navrbjerg (FAOS)

CBS/FAOS, København, 2011

De nordiske landes konkurrencedygtighed – fra flexicurity til mobication

Søren Kaj Andersen (FAOS), Nikolaj Lubanski (Professionshøjskolen Metropol),

Ove Kaj Pedersen (CBS)

Nordisk Ministerråd, København, 2011

2011

Denne publikation om FAOS' forskningsvirksomhed i 2011 indeholder en beretning om de aktiviteter, der er gennemført inden for de forskellige forskningsområder i forskningsprogrammet "De åbne markeder og den danske model".

FAOS

Forskningscenter for
Arbejdsmarkeds- og
Organisationsstudier

Sociologisk Institut
Københavns Universitet
Øster Farimagsgade 5
Postboks 2099
1014 København K
Tlf. 35 32 32 99
E-mail faos@sociology.ku.dk
www.faos.dk

SOCIOLOGISK INSTITUT
KØBENHAVNS UNIVERSITET

ISBN 978-87-91833-67-0